

Gustav Akakpo

Habbat Alep

Přeložili Matylda a Michal Lázňovských

Postavy:

Otec Abu

Dcera

Bratranec

Abuův syn

Abuova žena

2 řidiči taxi

Policista

Policistův otec

„Průvodce“

Mladík

Prostitutka

Muž (z Pobřeží slonoviny)

Vedlejší postavy může hrát jeden herec nebo více herců a hereček.

Po pěti hodinách letu se konečně pod vysunutým podvozkiem letadla, které sestupuje na přistávací plochu, objevuje město, zářící malými perličkami zavěšenými do noci.

Letiště: dav cestujících, informační tabule, fronty čekajících, vojáci v maskáčích. Jako by se celý ten dav jen tak, mimochodem, nalepil na cestujícího, který právě přistál.

DCERA (do publika) Ano, přiletěl v noci. Rutinní kontrola na letišti? Ne tak docela. Zezačátku se do toho ani jednomu v maskáčích nechtělo. To nejspíš ta jeho tmavší barva kůže. Ale rasismus tady neexistuje! Celník mu ze svého stanoviště ukazuje, že si má stoupnout do jiné fronty, kde se kontroluje pas, víza a další. Takže další fronta a další čekání na ověření identity. Po půlhodině si ho všimne celník na konci téhle fronty, zběžně a znuděně se na něj podívá a požádá ho, aby si stoupl do další fronty. Třetí fronta, třetí celník, který ho posílá, aby se nechal zrentgenovat jinde. Tváří se, jako by chtěl protestovat, celník vypadá, jako že se rozčílí. O hodinu později, po sedmi čekáních v sedmi frontách, se ocitá ve stejné frontě jako na začátku, se stejným celníkem, který mu mimicky naznačuje, že ho chce vidět jinde. Tváří v tvář tomu, co teď považuje za smluvené opovržení ze strany celníků, si nepochybně říká, že je právě tak načase se mužně ohradit. Druhý celník mu ale nedopřeje čas a zaútočí jako první. Nakonec se celníci poperou, aby se jím nemuseli zabývat. Konečně ho bez jakéhokoli vysvětlení jeden z mužů v maskáčích požádá, aby přistoupil.

– Pas!

Pas je celý pomačkaný, ohmataný, zmáčený, rozpadá se.

– Co to je?

– Můj pas.

– Z jaké země?

– Z Toga, je to tam napsané...

– Togo, Togo, Togo, to je v Americe?

– Ne, v Africe.

– Aha, Jižní Afrika?

– Ne.

– Aha! Súdán?!

- Ne.
- Aha! Je to ostrov?
- Afrika?
- Ne, Togo.
- Ne, to je na západním pobřeží Afriky, mezi Beninem a Ghanou, s Burkinou Faso na severu, pět milionů obyvatel, nezávislé od roku 1960, diktátorský režim s demokratickou fasádou...
- Hele, kamaráde! Tady nejsi u brány do ráje! To není jako kdyby tě zkoušel Pánbůh, jestli projdeš! To si ušetří, nejsi u výsledku! Nikdo se tě neprosil, abys mluvil o politice!... Spisovatel, to je co?
- Mým povoláním je psát.
- Ty píšeš?
- Ano.
- Takže jsi novinář?
- Ne, spisovatel.
- A když jsi spisovatel, tak děláš co?
- Píšu.
- Aha, takže jsi novinář. Povolání... novinář. Už jsi byl ve vězení?
- Prosím?
- Jsou země, kde je novinář povolání právě pro ty, co chtějí trávit čas v base. Už jsi byl v base?
- Já nejsem novinář.
- K tomu se už nebudeme vracet. Nehodlám se handrkovat. Mám práci. Jestli chceš mrhat mým časem, najdi si jinou frontu. Takže, už jsi byl ve vězení?
- Ne.
- To přijde, in šá´A lláh. Tady chceš psát o čem?
- Pátrám po jednom mrtvém nebo vymírajícím jazyce.
- Novináři se obvykle zabývají umírajícími lidmi, ne jazyky.
- Já nejsem...
- Budeš kopat? Dělat vykopávky?
- Ne, pátrám po lidech, kteří tím jazykem hovoří. Je to jazyk mina.

- Áááách! Aufouan? (*Jak se máš?*)
- In, n'fon nouin! (*Díky, dobře.*) – Vy mluvíte mina?
- Můj otec mluví, já ne, vlastně jen trochu. Někdy večer se u nás zastav, zítra večer, přerušit rodinný půst, to uvidíš, kámo! Příteli z... z... Toga. Ale to tvoje jméno, ať mi Bůh vytrhne jazyk, jestli se pletu, vypadá jako zdejší!
- Můj otec pochází odsud.
- Aha, takže ty jsi našinec. Vracíš se po stopách svého otce! Je možné, že ho znám, kde je?
- Zůstal v Togu.
- On se nevrací?
- Ten už se nevrátí.
- Mír tvé duši. Je mrtvý?
- Ne, už se nevrátí.
- A co dělá?
- Je spisovatel.
- To je rodinný podnik, to tvoje spisovatelství! Tvůj otec taky nebyl ve vězení?
- Byl, tady.
- Aha! Co jsem ti říkal? Bacha na psaní. Ale mrtvý jazyk, to je dobrá věc. Nikdy jsem neslyšel, že by někdo seděl za to, že se zajímal o mrtvý jazyk. Drž se mrtvých jazyků a zůstaneš na živu! Jen žádnou politiku. Tak zítra.
- Můj pas.
- Musí se důkladně prověřit. Ale do úřadu si pro něj chodit nemusíš. Dostaneš svůj pas zítra večer u mě doma.
- Nevím, jestli budu mít zítra čas. Radši bych se zastavil příští týden ...
- Jestli se chceš s dědou setkat, nesmíš to odkládat. Není to žádný mladík. Kdoví, kdy...!
- Tak zítra.
- Buď vítán v zemi svého otce.

BRATRANEC (*pro sebe*) To nám to pěkně začíná. První den a hned zadrženy pas, kvůli prověřování. Ale nemůžu si stěžovat, už mám aspoň stopu, kterou můžu sledovat. Tedy jestli se ta stopa dožije zítřka. Každých čtrnáct dní vymizí jeden jazyk a nikdo... Nic se neděje!

Člověk musí být magor jako já, aby...! Magor. Vymírání jazyků nikoho nezajímá! Musel jsem lhát Johnnymu Kokoroko, aby solil. To by mě zajímalo, proč jsem celníkovi neprozradil oficiální důvod své přítomnosti: zkoumání možnosti zřídit v jádru starověkých měst disneyland. Panebože, disneyland s vláčky, kiny, hotely, turisty a vším tím ostatním, v archeologické lokalitě! Jak se člověk musí prostituovat, aby si mohl splnit sen! Každopádně je to oficiální důvod a ten chlapík by si můj pas nenechal, kdybych mu ho sdělil. Na druhou stranu bych nevěděl nic o jeho otci... Tak dost. Přidej, sestřenice určitě čeká za pasovou kontrolou.

DCERA

(*do publika*) Čtyři hodiny čekání, než projde kontrolou. Otec mi dal jména několika policistů, na které se můžu obrátit, ale nebylo jak. Nervozitou se mi začal svírat žaludek. Chápete, jeho otec, bratr mého otce, dost riskoval tím, co píše, dalo by se říct, že strkal nos do věcí cizích lidí, lidí, co to špatně snášeli, takže jednoho dne opravdu musel zmizet a pak už se nikdy nevrátil. A teď se vrací jeho syn a hodně dlouho se neobjevuje v letištní hale, která už se vyprázdnila. Takže, pochopitelně, moje obavy narůstají. Zvlášť když nevím, jestli si jeho syn, můj bratranec, umí dávat pozor na jazyk. Jestli má ve zvyku, stejně jako jeho otec, pouštět si ho na špacír! Konečně! Strach měl velké oči – Bůh je veliký – konečně vychází. „Bůh na něm krásou nešetřil,“ říkám si, zatímco ke mně se svým „Dobrý den“ vysílá úsměv. A pak to pokračovalo.

Bez přestání mluvil. V taxíku mluvil, mluvil, můj ty bože, jak ten mluví! A pořád a pořád, jako kdyby chtěl vyplnit celá ta léta nepřítomnosti. Chtěl vědět všechno, o zemi, o rodině, o mně.

– Ne, nejsem vdaná.

– „Copak jsou tu všichni muži slepí?“ mi povídá. A já jsem se smála, jako kdyby řehot byl jediná věc, co umím říct. Už dlouho jsem se tak nenasmála. A on pořád neměl dost.

Řidič na nás celou dobu civěl v zrcátku. Bylo jasně vidět, že můj bratranec není zdejší a toho řidiče, co se neustále snažil vyzkoumat, jak to mezi námi je, si vůbec nevšímal. Řidiče pochopitelně nemohlo napadnout, že je to bratranec, když viděl, že má tu spíš tmavší pleť. Jindy bych mu dala najevo, že si má všímat řízení, ale teď jsem si prostě jen užívala smích, život, to se mi dávno nestalo. A bratranec donekonečna opakoval: „Kdybys nebyla moje sestřenice...“ Ten mluví, panebože, jak ten mluví!

BRATRANEC (*do publika*) Hezká. Hodně se směje, sestřenice, ale popovídat si, panebože, jako kdyby neměla co říct! Takže jsem musel obstarat konverzaci za oba. Hrozně nerad mluvím. Mlčení mě opíjí – jako kdyby jediná věc, kterou umí říct, byl ten smích. Mohla by se trochu snažit! Mám za sebou hodiny letu a kilometry front při odbavení, takže bych se nezlobil, kdyby... A ten řidič, jak ten jede! To jsem musel letět vzduchem takovou dálku, aby se mi udělalo zle na zemi?

– Je to ještě daleko?

Směje se mojí otázkou nebo mně, hlavně že se směje, a jak se směje, můj ty Bože, jak se směje, umlčte ji, její smích mě ničí. Konečně se zalkne, díky Bože! Jak se dusí, můj ty Bože!

– V pořádku?

Mezi dvěma nádechy má ještě sílu vyrazit přidušený smích, je vyčerpaná smíchem. Co to s mou sestřenicí je? Je šílená? Zbláznila se smíchy, pomalu modrá, čím dál víc, nedokáže dýchat, je úplně modrá. Snad se neřekne, že sotva jsem přijel, hned jsem udusil vlastní sestřenici smíchem... Vypadám jako pitomec a ona dál mění barvu. A ten řidič jede a jede.

– Zastavte!

– To nejde, pane, moc rychle, auta jedou moc rychle, to nejde, pane!

Má pravdu, všechna auta letí jedním směrem, jako tažní ptáci před zimou, co to dá.

– To je iftar, pane, přerušení půstu, čekají je rodiny, hlad, pane, to je normální!

Jak se dá zastavit, je to nutné, sestřenice ztrácí barvu. Proč všichni jedou stejným směrem? Copak je v tomhle městě nějaká speciální ubytovna pro řidiče? Kdyby alespoň někdo jel opačným směrem, provoz by se na chvíli musel zastavit, aby mohli projet z druhé strany. Copak v tomhle městě nikdy nedochází k nehodám? Pane Bože! Jen malou nehodu, aby konečně zastavili. Jen jedna prasklá pneumatika, jedno maličké škrábnutí, vybuchlá nádrž, jedna jediná bouračka... se spoustou aut, ať to do sebe naperou, ať to všechno bouchne, vyletí do povětří, aby se ten šílený provoz zastavil. Moje sestřenice umírá smíchy!

– Dá se tímhle směrem dojet k nějaké nemocnici?

– Nemocnice? Ano, pane. Není to daleko, kousek rovně, trochu doleva, pak doprava, ještě kousek rovně a jsme tam, dá-li Bůh!

– Ne, je mi líp, do nemocnice ne.

Vida, moje sestřenice popadla dech.

DCERA Zašeptala jsem: „Do nemocnice ne.“ Samozřejmě, jak by to mohl vědět? Po dlouhých letech zatrpklého mlčení. To můj otec takhle mluví: Po létech zatrpklého mlčení nám syn nepřítomného píše, že by se rád vrátil do země otců.

(Jako by odpovídala na otázku z publika.)

Jeho otec? Ne, toho jsem nepoznala. Byla jsem moc malá, když se vydal na cestu daleko pryč. Ale jeho příběh jsem znala, rozumíte, z útržků rozhovorů, z narážek, z mlčení... Nepřítomný, tak mu říkal můj otec. Nepřítomný nikdy nedělal nic jako ostatní. Místo aby poslušně a s hrdostí skousnul vojenskou službu jako ostatní chlapci v rodině, odešel do sousední země, do B.-City. Ne, moje nohy nikdy nekráčely po zemi v B.-City, ostatně nekráčely po žádné jiné než po zdejší. Ale vím, jako všichni, co mají uši, co se říká o B.-City: pro toho, kdo umí trochu pracovat a hodně počítat, může dostat pot sladkou příchuť bohatství. Bratr mého otce, „nepřítomný“, tak získal obnos nezbytný pro to, aby si koupil svobodu. Jediný z celé rodiny si mohl dovolit zaplatit státu za právo odmítnout vojenskou službu. Rodina na něj za to měla pífkou. Zvlášť, když po návratu z B.-City začal vykřikovat nahlas, že má právo odmítat všechno, co mu nesouzní s duší. Taková ostuda pro rodinu, která vždycky na všechno říkala Ano. Naše rodina si svým Ano zajistila bezpečnost, a strýc naopak skončil ve vězení... a ne jednou. Po svém posledním propuštění potkal ženu. Cizinku, která pocházela z malé africké země. Samozřejmě, „jaká hanba,“ řekla rodina, „spojit se s cizinkou nepřichází s úvahou!“. Ale on šel za hlasem svého srdce, odjel tam, do Afriky a mezi svým srdcem a svou rodinou vyhloubil propast dlouhých let mlčení. Od té doby se stal „nepřítomným“, o kterém se nemluví. Jeho syn ze dne na den tu propast ticha zasypal. Studuje staré jazyky. Vrátil se do vlasti svého otce, aby tu hledal starý jazyk, chápete to? Jazyk.

(Jako by odpovídala na otázku z publika.)

Jiný důvod než tenhle, který by ho sem přivedl? Nevím, v dopise žádný jiný důvod nebyl.

Znám svého otce. Za jiných okolností by se spokojil s mlčením, to by byla jeho odpověď synovi „nepřítomného“. Jenže tady se nabídl řešení jeho problému!

Jeho problém... to jsem já. (*S tichým pobouřením.*) Udělal by všechno, aby ho nestihla hanba. Jeho, nejposlušnějšího syna mého děda. Hanba ať padne na druhé.

Když se to stalo, neměla jsem odvahu mu to říct. A tak na sebe ten úkol, oznámit mu neštěstí, vzala matka. Já byla ve vedlejší místnosti.

- Abu, mám pro tebe novinu.
- Pros Boha, aby byla dobrá.
- To není.
- Tak se modli ještě víc. Mluv.
- Moje slova nebudou lahodná jako pistácie. Zachováš si klid, Abu?
- Jsem klidný, ženo.
- Týká se to tvé starší dcery.
- Tvoji taky, pokud se nepletu.
- Abu!
- Jsem klidný.
- Její lůno se stalo lůnem matky. ... Abu. Abu?
- Kdo se opovážil? ... Kdo, ženo?
- Muž, který tudy jen procházel, pokračoval pak v cestě, a od té doby od něj nemá zprávy.

(*Bez slitování k sobě samotné.*) Muž, který tudy procházel, pokračoval pak v cestě, a od té doby od něj nemá zprávy. – A přitom můj první muž nasliboval mnohem víc než zprávy! – Otec prohlásil, že se musíme vyhnout hanbě. Proto od chvíle, kdy se mi začne zaoblovat břicho, zůstanu v domě a matka nesmí vycházet ze svého pokoje. Od toho okamžiku ji nikdo neuvidí až do chvíle, kdy dítě vyjde z mého břicha. Tak ho budou moct prohlásit za své a ne moje – aby ho nepostihla hanba. Můj mladší bratr se krátce poté vrátil na univerzitu. A ze svého univerzitního bytu se odvážil napsat otci.

„Otče, ve jménu všemohoucího, s veškerou úctou tě zdravím a objímám.

Bůh je mi svědkem, má ústa a mé srdce ti vždy zachovají úctu a poslušnost. A přesto se dnes, otče, zpronevěřím poslušnosti, kterou je syn povinován otci. Je to kvůli mé sestře. Vy víte, jak moc ji miluji. Že mě zaplavuje pocit neštěstí, pokud se někdy stane, že mi nevděčnost hlodá v hlavě a nechá mě zapomenout na

vše, za co jí vděčíme. Když nemoc ovanula svým smrdutým dechem matku a tebe, odmítla nejednoho nápadníka, aby se o vás a o nás, mou mladší sestru a mě, mohla starat. A i dnes je to ona, kdo zůstává s vámi, zatímco my se snažíme žít své životy jinde než pod rodnou střechou. Přesto je pro mě, otče, těžké přijmout vaše rozhodnutí. Víte, že jako jediný syn jsem byl osvobozen od vojenské služby, ale jestliže dítě mé sestry, které jste se rozhodl prohlásit za vlastní, bude chlapec, nebudu už jediným synem. Přiznávám se vám, otče, že jsem nehodným synem, ale vojenské služby se bojím. Mám přátele, kteří ji absolvovali, někteří se odtud nevrátili, jiní by udělali líp, kdyby tam zůstali.

Snažně vás prosím, otče, najděte jiné řešení. Pokud to neuděláte, jsem schopen všeho, jen aby moje sestra o své dítě přišla. Všeho, otče, i když svou sestru hluboce miluji.

Váš milující syn.“

Tím jiným řešením byl on, můj bratranec, syn „nepřítomného“.

„Zařid' to tak, aby do tebe vstoupil, umíš používat ženské způsoby, slova sladká jako pistácie, jestli se nemýlím,“ řekl můj otec. Zatím mi lékař v tajnosti znovu sešil panenskou blánu. Takže nemocnice samozřejmě nepřicházela v úvahu, i když můj bratranec velmi naléhal.

BRATRANEC Sestřenice popadla dech, ale barvu nemá. Bude lepší, když nebudeme riskovat.

– Pane, můžeme se nějak dostat do nemocnice?

– Ano, pane, není daleko, kousek rovně, kousek doleva, pak doprava, kousek rovně a jsme tam, dá-li Bůh!

Řidič zahýbá doleva. „Zpomalte“, říkám mu, „zpomalte“ a on sešlápne plyn. „Zpomalte“ a on na to: „Musíme zůstat v pruhu, pane.“

– Zpomalte, nespěchám na hřbitov.

– Na hřbitov, pane? Bože můj, chudinka, Bože můj, a to se muselo stát v mém taxíku. Bůh nás ochraňuj! To je uřknutí, pane. Dneska ráno se na moje auto podívala matka moje sousedky. A se zlou slinou prohlásila: „Ach, je moc krásné, až moc krásné na taxíka! Ať ti ho Bůh ochraňuje, synu.“ Uřknutí! Říkám vám uřknutí! Za jejími sladkými slovy jsou jenom zlé myšlenky: „Odkdy máš tu nádheru, synku?“ Pět dní, říkám jí, pět dní, abych stačil zařídit, že mě Fátima ochrání před uřknutím. A tady je výsledek. Povězte mi: Vy jste přiletěl letadlem. Neodplivnul jste si v letadle?

– Cože?

– Plivat během letu, to nosí smůlu! Takže na hřbitov, pane? Nechcete radši nejdřív uvědomit rodinu? Ačkoliv máte čuch, pane. To se musí nechat. Není dobré vozit mrtvého domů, to znamená smrt tří dalších lidí. Ale moje auto, to je tak trochu můj dům! To je nepříjemnost. Jste si jistý, že jí smrt vzala dech? Možná je to jen nějaký záchvat: astmatický záchvat. Zním dobrý a zaručený lék: záchvat přejde a ona bude dýchat jako motor o tisíce koních. Je to jednoduché, stačí, abyste jí sehnal moč gazelího samce. Kde přijdeme ke gazele? Nechte mě přemýšlet...
A v tu chvíli se moje sestřenice rozesmála zajímavým smíchem. Můj ty bože, jak ta se smála!

DCERA: Nemocnice nepřicházela v úvahu, takže jsem ze sebe vyrazila smích. Žebra mě strašně bolela. Tak dlouho je žádný smích nepošimral, že si odvykla. Tak dlouho... Ano, samozřejmě, měla jsem strach, aby nějaký doktor neobjevil život v mém lůně. Žádný doktor, ani pro mě, ani pro mou matku, tak dlouho, dokud se situace uspokojivě nevyřeší, nařídil můj otec. Jsou věci, které dítě nemůže říct těm, kdo mu dali život: ale můj otec, Bůh mu odpusť, už je dlouhá léta jako stará kůže neúnavného velblouda, která se mi vzpříčila v krku. Dobrý tak k tomu, aby mi otravoval život.

OTEC: *(stařec, s kůží starého neúnavného velblouda, invalidní, usazený v pojízdném vozíku, s dýmkou v koutku úst)* Stará kůže neúnavného velblouda, dobrého tak na otrávení života, to jsem já. Aspoň se domnívám, že to si o mně myslí moje dcera. Je to dobrá ženská, moje dcera... Ne, nikdy jsem jí neřekl, že si o ní myslím, že je dobrá ženská. Jsou věci, které se neříkají.

Trvalo jí celé hodiny, než se svým bratránkem dorazila, takže jsem si myslel, že se mu se vším svěřila a že on, pokud je jen malinko inteligentní, už čeká na příští let, aby se vrátil do své daleké africké vlasti. Moje dcera je totiž vždycky poslušná, ale ne vždy dost inteligentní. Má divné myšlenky! Hodiny strávené čekáním plodí všelijaké nepěkné myšlenky.

Ať mi Bůh odpustí, podařilo se jí přijet i s bratrancem. Tak to je on, naše záchrana! Cena za mé štěstí je pěkně opálená. Čest Orientu v rukách nějakého Súdánce!

BRATRANEC: Tožana, strýčku, Tožana z Toga.

OTEC: Prosím?

BRATRANEC: Ptal jste se mě, jestli se můj otec, z milosti boží, těší dobrému zdraví v Súdánu. My žijeme v Togu. Jsem Tožan.

OTEC: Jsi Arab, synu, tvůj otec je Arab a tvůj syn bude Arab.

BRATRANEC: Moje matka je...

OTEC: Tvoje matka je dítko boží, ať už je ze Súdánu nebo z Toga. Bůh nedělá mezi svými dětmi žádný rozdíl. Súdán nebo Togo, to není důležité: muž je muž. Chápeš?

BRATRANEC: Žena.

OTEC: Prosím?

BRATRANEC: Moje matka je žena, ne muž.

OTEC. Muž nebo žena, na tom nezáleží. Všichni jsou děti boží. Buď vítán u sebe doma, tady.

BRATRANEC: (*k sobě*) To nám to hezky začíná! Tak mě napadá, jestli tady zůstanu, doma. Měl bych se uklidnit. Jak bych před jeho rodinou vypadal. Určitě je to tou únavou, tou cestou. Potřebuju se pořádně vykoupat.

OTEC: Jak? Moje dcera mi říká, že se chceš vykoupat? Jdi, ale rychle se vrať na přerušení půstu. Jsi muslim?

BRATRANEC. Ne.

OTEC: Bůh nám odpusť, tvůj otec nikdy nic nedělal jako my ostatní. Křesťan?

BRATRANEC: Ne, tedy... ne.

OTEC. Tvůj otec ti nedal náboženství?

BRATRANEC: Ne.

OTEC: Dal ti život a nedal ti náboženství.

BRATRANEC: Dal mi možnost volby.

OTEC: A co sis vybral?

BRATRANEC: Nic. Věřím v přítomnost, tak je to. Ve vás, v sebe.

OTEC. A svému synovi také ponecháš možnost volby? Pověz mi, máš ženu, děti?

BRATRANEC: Ne.

OTEC: Necht' ti Bůh žehná, to je dobře. A svému synovi necháš možnost, aby si vybral vlastní náboženství?

BRATRANEC: Myslím, že ano.

OTEC: To je vážné, ale znovu si o tom promluvíme, až budeš mít vlastního syna.

BRATRANEC: Jenže já nevím, jestli budu mít ženu a děti, pochybuji.

OTEC: Nepředbíhej, chlapče, nevíš, co pro tebe Bůh chystá. Ale jdi se vykoupat, to ti vrátí dobré myšlenky. A brzy se vrať, abys ses najedl... Ten je ale hubený, ten chlapec. Hubený a bez náboženství, neštěstí nechodí nikdy samo. Ať jí, jinak nikdo neuvěří, že byl schopen cokoli zasít do lůna mé dcery.

*

BRATRANEC: Jíst. Jak tady jedí, panebože! Mezze, do omrzení, aby člověka přešla chuť na pořádné jídlo! Falafel, humus, fuul, hlavně sníst cokoli, co by jim naplnilo břicho... nebo duši. Jíst. Dokonce i starý Abdel Hani mi se svým neodolatelným úsměvem neustále opakuje: „Jez, můj synu, jez.“

Jsem tu už hodinu, co mi tvrdí, že se jeho syn zdržel na letišti a že svůj pas dostanu zpátky, hodinu, co neřekl ani slovo v jazyce mina, a co se snažím zavést hovor na hlavní věc, kvůli které jsem tady, na studium jazyka, který vymírá a jímž ještě hovoří pár lidí, kteří vymírají, a on, jako jeden z nich, je tak křehký, že se každým okamžikem obávám, aby náhodou nepřestal dýchat, a nedokáže mi říct nic jiného, než: „Vezmi si ještě, je toho dost. Jez, s prázdným žaludkem si nepopovídáme.“

Jak mu říct ne a přitom nesetřít jeho úsměv! Když dojde na čaj, konečně se rozpovídá.

– Teď už mluví jazykem mina málokdo. Už jenom příslušníci mojí generace. A jen málo příslušníků mé generace je ještě na tomto světě. Ty máš život před sebou, kam oko dohlédne, přeji ti, aby byl tak dlouhý, že zhasne až jako bod za dalekým obzorem. Proč tě zajímají věci, které mizejí?

– Jazyk, který vymírá, to je citelná ztráta pro lidstvo. To je... můžeme dokonce říct lingvistická genocida, vzhledem k rychlosti, jakou jazyky vymírají! Jde o neuvěřitelné ochuzování lidstva! Je to drama, které se odehrává mimo jakékoli jeviště.

– Ty mi tu vykládáš, že je v zájmu lidstva, aby jazyky nevymíraly. Ale jaký je tvůj zájem?

– Já... já myslím, že... tedy já...

– Řekni mi, co hledáš.

– No, jak mám říct, co hledám... Dobře. Tedy, já... Žádné vaše dítě tím jazykem pořádně nemluví. Proč?

– Řekl jsi to: je to mrtvý jazyk. A moje děti musí žít.

- S veškerou úctou, kterou k vám chovám...
- Nasloucháš mi s veškerou úctou, kterou ke mně chováš. Jsem tím, co tady nazývají „cizí občan“.
- Etnická minorita.
- Lid, kterému dal čas tváře, zvyky, jazyk.
- Který umírá.
- Aby přenechal život jinému, oficiálnějšímu, nedělitelnému, jedinému a svrchovanému. Můj otec mě naučil naslouchat lidskému i zvířecímu tělu, rostlinám, větru. Tehdy mi vzal sen „dělat“ doktora, nikoli stát se doktorem. Tím už jsem po svém otci byl. Dělat, prostě jen dělat. Ale s mými doklady „cizího občana“, minority, jak říkáš ty, jsem nedostal oficiální povolení dělat doktora. To zákon dělá a rozděluje. Můj syn dnes pracuje u policie. Nedal jsem mu naše tradiční jméno, ani náš jazyk. To by mu jen komplikovalo život. Potřebovali muže, aby rozpoutali válku v B-City. A dokonce i příslušníci minorit se jim hodili. Řekl jsem svému synovi: Zanech svou stopu v proudu času, který ubíhá. Zabij čas, který tě obviňuje z toho, čím je tvůj otec. Buď silnější než všechno a žij. Dnes už není cizí občan. Je občan prostě a jednoduše, hloupě.

Co říct o těch slovech, která ke mně postupně doléhala?

Jaká slova mohou vyvážit alespoň část slz, které prýštily z celého jeho těla? Z terasy starého Abdela Haniho jsem se zahleděl do poklidu města, které se chystalo ke spánku. Chvilí jsem mlčel a pak „zítra přijdu zase“. Zítra, řekl jsem mu.

- Zítra si budeme povídat o jazyce, na jehož lov jsem přijel. Deska večer si odpočiňte, nemám slova, která bych řekl.

DCERA   Ano, den po jeho příjezdu jsem ho doprovodila k starému Abdelovi, víte, k otci toho policisty, který mu zabavil pas... Ne, nezůstala jsem. Chtěl u toho starce zůstat sám a pak se sám vrátit. Řekl mi: „Celý den se o mě staráš až dost, abys ještě musela snášet ten můj ksicht, jak by řekla moje matka. Nakonec ti začnu říkat mami, vrátím se do tvého lůna a ty mě porodíš.“

Rozplakalo mě to, později, v mém pokoji, o hodně později, nechala jsem svému pláči volný průběh, když jsem si uvědomila, že jsem sama.

OTEC   Kde je?

DCERA   U starého Abdela.

- OTEC A dál?
- DCERA Nevím, co dál.
- OTEC Už je pozdě. Ještě se nevrátil... Jak to vidíš?
- DCERA *(s předstíraným nezájmem)* Co jak vidím, otče?
- OTEC Jak to zařídíš, aby se stalo, co se musí stát?
- DCERA *(dodá si odvahy)* Otče, mohl byste to dítě prohlásit za vlastní. Můj mladší bratr mě miluje a přesto, co napsal, k nám vždycky bude chovat úctu. K vám i ke mně.
- OTEC To ty nám neprojevuješ úctu, dcero. Volala jsi k Abdelovi?
- DCERA Ne.
- OTEC Podej mi telefon. Copak musím v tomhle domě dělat všechno já? *(Dcera přináší telefon, do pravé ruky mu dává sluchátko, zvedá mu ruku k uchu, vezme jeho levou ruku a vytáčí číslo.)* Haló? ... Abdela Haniho. *(K dceři.)* Dají mi jeho syna, policistu. *(Do telefonu.)* Ano... Ano. Zdraví je v rukou božích, díkybohu. ... Ano? ... Hm? Hm? Ne... ne. ... Hm? Ano. ... Hm? ... Hm? ... Ale ne! Bůh je veliký, dává a zase bere.
- (Dívá se na dceru, aby jí naznačil, že skončil. Pravou rukou, kterou mu po celou dobu rozhovoru přidržovala, zavěsí. Poté mu položí ruce na opěrky křesla a pak se postaví vedle.)*
- Už jsou to víc než tři hodiny, co se tvůj bratranec rozloučil se starým Abdelem Hanim. Mluvil jsem s jeho synem. Abdel Hani je mrtvý.
- DCERA *(zaraženě)* Mrtvý?
- OTEC Zemřel po odchodu tvého bratrance. Bude se mu to muset říct. Ty mu to řekneš. A ještě dodáš: Abdel mu radí, aby se vydal do malého města uprostřed pouště, tam najde jeho bratrance ... Hebuna, který také mluví tím jazykem.
- DCERA *(utrápeně)* Ovšemže ten slavný bratranec starého Abdela neexistoval. Ale otec to zaonačil tak, abychom já a můj bratranec odjeli. Aby mi dal čas, daleko od domova, daleko od sousedů, čas, aby do mne mohl vstoupit.
- BRATRANEC Staříčkový „cizí občan“ odešel přikrmit smrt. Ta smrt mu aspoň dopřeje pokoj, spánek, právo spočinout. Nebude po něm chtít, aby se kvůli své existenci uštvál. A já jsem pokračoval v honbě za mrtvým jazykem. „Řekni tomu, který byl po jeden večer mým synem, aby se vydal do malého města uprostřed pouště a vyhledal mého bratrance,“ řekl starý Abdel Hani.

*

Koupil jsem si nějaké noviny, blablablablaba.

Vydal jsem se na cestu, staříčným mercedesem z roku raz dva, skutečným archeologickým skvostem, jehož řidič uháněl jako s vozem formule 1. Řidič si povídal sám se sebou. Jak je možné jet tak rychle a tolik mluvit? Dva další cestující a moje sestřenice. (*podrážděně*) Nechápu, proč strýc trval na tom, aby mě doprovázela. Dobře jsem si všiml, že ji ta myšlenka nenadchla. V práci si musela vzít dovolenou. Žralo mě to, ale strýc nechtěl nic slyšet. Přiznávám, že se mi ta stará velbloudí kůže vzpříčila v krku. Nevím kdy, ale cítím, že mu jednou rozbiju hubu. Ta moje sestřenice je divná. Museli jsme dvakrát zastavit a já viděl, že tajně zvrací. Na chvilku jsem si všiml jejího břicha. Trochu zakulacené. Že by byla...? Nikdy jsem se v těchhle věcech nevyznal. Vždycky jsem se choval jako úplný pitomec. Kolikrát jsem vyjel po holkách, aniž bych si všiml, že nosí něčí dítě... A přitom to jsou jediné ženy, které jsem si zakázal. V každém druhém případě jsem se nachytl. Možná bych se měl své sestřenky zeptat. Jen klid, kamaráde, je to tvoje sestřenice, ruce pryč! A jestli čeká dítě, po tom ti nic není. Či co já vím. Už dvě hodiny sedíme v tomhle autě. Řidič pořád hltá kilometry cesty a pořád mele, jak se zdá, je zvyklý, že mu nikdo neodpovídá. Nedaří se mi usnout. Nekonečná cesta beznadějnou pouští. „Poušť, poušť, kamení, kamení“, jak píše irácko-palestinsko-syrská autorka Jumana, kterou právě čtu. Důmyslná kompilace, praktická věc pro toho, kdo chce bez velkého úsilí pochopit Střední východ. Řidič, který si nakonec všiml, že jsem jediný, komu se nepodařilo usnout, se mě ptá, odkud jsem. Abych mu nekomplikoval život, neřeknu, že z Toga, ale z Afriky.

– Á, Afrika! Afriku mám moc rád! Bratranec mi o ní vypravoval, je moc krásná! Vy jste fotbalista?

– Ne. Proč?

– Vaše vlasy.

– Aha, moje dready! Ne, nejsem fotbalista.

– Já fotbal miluju. Afričani jsou skvělí fotbalisti a dobří muslimové. Miluju Afriku!

Dvě dost podstatné pravdy, které jsem mu nepopřel, a aby mi nepovídal o Africe, kterou neznám, jsem mu řekl, že jeho auto je zázrak k nezaplacení. Rozesmál se kilometrickým smíchem. Jen aby se moje sestřenice nezbudila, má dost výrazný smích. Řidič mi nakonec vysvětlil, že je to z nouze ctnost, že si tu rachotinu

nechal, protože nové vozy jsou nehorázně drahé, jen určitá vrstva si může takový luxus dovolit a že když tohle říká, ať si nemyslím, že dělá politiku, že by si se mnou rád vyměnil tu omlácenou šunku za pěkné nové auto. Pak pokračoval v hovoru úplně sám.

Konečně město rozevřelo svou tlamu. Sestřenice se probudila. A šofér konečně zmlknul.

Oblehla nás hejna prodavačů prakticky stejného, údajně certifikovaného zboží. Museli jsme si jimi klestit cestu. Kde najít bratrance Abdela Haniho? Mohli jsme se kolemjdoucích ptát jen na jeho jméno. Hebun. Půl hodiny jsme se tím jménem oháněli. Půl hodiny jsme se točili hned tím hned opačným směrem. Všichni nám ochotně ukazovali cestu, všichni byli přesvědčeni, že znají toho správného Hebuna. Nakonec jsme se dostali do nablýskané čtvrti se skutečnými paláci, s udržovanými zahradami a digitálními kódy. Neměla nic společného se starou čtvrtí, kterou jsme nechali za sebou, s jejími prašnými cestami, úzkými uličkami, starými domy, toulavými kočkami, sůkem a hloučky dětí, které na mě jako na snadno rozeznatelného cizince pokřikovaly rozpustilé „ahoj“, a s davem lidí, kteří se hemžili všemi směry. Tohle byla čtvrť těch, kteří si mohli zaplatit nová auta. Jestli pan Hebun bydlel v těchhle končinách, bylo jisté, že žije na jiné úrovni než jeho bratranec Abdel Hani. Před domem s lesklými zlatými mřížemi, obloženým náramkem aut, která stála nepochybně nehoráznou sumu a ještě voněla novotou, bloumaly bezcílně skupinky nastrojených chlapců a dívek, oblečených jako televizní hvězdy, a hlasitě předváděly všem, kdo to chtěli slyšet, život zlaté mládeže. „Jestli nám to řekli správně,“ povídá sestřenice, tak je to ten sousední dům.“ Sousední dům se stavěl. Přesto vypadal jako obydlí, přinejmenším venku, se třemi slepicemi, pěti kuřaty, kohoutem a malým chlapcem, kteří nás pozorovali, na dvoře. Jak jsem se přiblížili, utekl se chlapec schovat do jakéhosi přístavku. Malá čtvercová stavba z betonu, dvě malá okna, otevřené dveře a za nimi čtyři hlavičky, dvě děvčátka, dva chlapci. Objevila se žena, celá zahalená do červeného závoje a zavřela nám dveře před nosem. Sestřenice mě poslala, abych se prošel, zatímco ona se pustila do vyjednávání s tou ženou. Jsem příliš muž na to, abych se vyskytoval v její blízkosti během manželovy nepřítomnosti. OK, odešel jsem, abych se prošel touhle čtvrtí digitálních kódů.

DCERA

Byla jsem hrozně unavená. V mém stavu, chápete? Od chvíle, kdy se otevřely dveře, jsem hledala polštář, na který bych složila svou únavu. Stačil jediný pohled. Žena si všimla mého břicha, nabídla

mi odpočinek a snažila se zjistit, jestli mě doprovází manžel. Nevěděla jsem, co jí odpovědět. Usmála jsem se a položila jí otázku. Bez naléhání odpověděla. Ano, jsem skutečně u Hebuna, hlídače domu, který se opravoval. Odešel na nákupy. Mrzí ji to, ale dokud se manžel nevrátí, nemá mi co nabídnout. Určitě se brzy vrátí. Ano, všichni, celkem šest lidí, bydlí v této malé místnosti, kterou zboří, jakmile bude dům dostavěn, a pak „Bůh je veliký, postará se“. Tuto tvář své vlasti jsem znala jen od vidění, z ulice. Nikdy jsem si nedala tu práci se jí zabývat. Asi příliš těžké...

(Jako by odpovídala na otázku z hlediště.) Cože? Ptáte se, kdo může za takovou bídu? Jak to mám vědět? Nejsem politik.

*

OTEC

(sluchátko telefonu obtížně přidrží pravým ramenem u krku, mluví velice nahlas) Haló?... Víte určitě, že se u vás neubytovali? ... Obvolal jsem všechny hotely... Ano, nechte vzkaz, synu. Kdyby se z vůle boží ubytovali ve vašem hotelu, vyřídíte jim, aby mi zavolali. Řekněte mé dceři, že její matka je nemocná... Bůh vám žehnej... *(Sluchátko mu padá. Je vzteklý, nadává.)*

*

BRATRANEC Panebože, jsem to ale pitomec. Ztratil jsem se v tom labyrintu paláců! Kudy jsem přišel? Mám dojem, že všechny ulice a všechny domy se tváří stejně namyšleně. Aha, tady... poznávám to! Přehlídka posledních modelů aut s mládeží postrojenou jako televizní hvězdy. Ale kudy dál? Mohl bych se zeptat toho mladíka, který nemá podle všeho na práci nic jiného než hrát si s posledním typem mobilu.

– Promiňte, můžu se vás na něco zeptat?

– No?

– Dům pana Hebuna, prosím.

– Upřímně řečeno, to zrovna není jméno někoho, kdo tu může mít dům. Asi jste zabloudil.

– Rozestavěný dům.

– Tady se staví víc domů.

- Veliký dům se dvěma nebo třemi poschodími.
  - Tady jsou skoro všechny domy velký a mají dvě nebo tři patra. Podívejte na dům, co mají naši.
  - Vstupní brána je pozlacená...
  - Jako u našeho domu. Ty jsi míšenec, co?
  - Ano.
  - Jako já. Já jsem kulturní míšenec, mezi Francií a touhle zemí. Ty jsi z Paříže? Máš francouzský občanství?
  - Ne.
  - Já jsem z Paříže. Přijel jsem s našima do týhle díry na prázdniny. Jak se ti to tady jeví? Dobrý, ne? Klidnější než v Paříži, ne? A lidi jsou tu milí, co? Ale je tady teda vedro! Co děláš jinak?
  - Co?
  - Tady, v životě, co jako děláš?
  - Jsem spisovatel.
  - To není špatný! To jako píšeš a tak! A tady píšeš o čem? O zdejší civilizaci? Tady moc inkoustu nevyplácáš! Nebo o lidech? Tady jsou případy, to ti teda povím, tady bez námahy sepíšeš bestseller. Sleduj mě, mám pro tebe dobrou námět: všichni mladí lidé se odsud chtějí dostat! Všichni mě uhánějí, abych jim vymyslel, jak se odsud co nejrychleji vypařit. A jak na můj francouzský pas letějí holky! Ukážeš pas a vona už ti leží v posteli, fakt! Ty nemáš francouzskou příslušnost? To není dobrý. Příště, než sem přijedeš, si ji zaříd'. Tak o čem teda píšeš?
  - O mina.
  - A co to jako je?
  - Mrtvý jazyk, nebo mizející...
  - A to někoho zajímá? Tady by se toho dalo dělat hrozně moc. Hlavně pro mládež. Já bych chtěl vytvořit takový jako sdružení, který by mládeži pomáhalo pochopit, že si nemá dělat iluze o úspěchu někde jinde. Chápeš? Něco se dělat musí. Hele, dám ti číslo, brkneme si v Paříži, uvidíme, co se dá vymyslet. Takovej spisovatel musí mít nápady, ne?
- Najednou se ozve řev motoru, ostře prořízne vzduch. Nákladní motorka, vážně. Náklad'ák, jako auto, zdejší mechanici jsou hlavy! Za říditky motorky muž, vzadu v nákladní části holčina mezi obrovskými odpadkovými pytli. Dupnutí na brzdu a motorka

zastavuje u popelnice, muž a děvče se vymrští k popelnici, ponoří do ní ruce, rychlé pohrnutí a konzervy, balíčky sušenek či co to je a další věci přistávají v jednom pytli vzadu na motorce. Je to popelář? A ta malá, to je jeho dcerka? Maličká zaměstnankyně? Zvláštní způsob třídění odpadků! Najednou jiný motor, ještě zuřivější než motorka. Popeláři.

Muž a děvčátko vyklízejí pole a přenechávají místo většímu mrchožroutovi. Motorka vystřelí jako raketa, zastavuje se u popelnice o něco dál, zatímco kamion polyká zbytek odpadků, a znovu vyráží. Pak motorka zahne za roh. Pustím se do jejího pronásledování. Vidím ji stát před jinou popelnicí, kterou muž a děvče chvatně prohledávají, než sem strčí čumák nákladní obluda. Dva různé vztahy člověka k popelnici! Mechanicky dál sleduji motorku od popelnice k popelnici. Je rychlejší než moje nohy, ztrácím ji a pak ji objevuji o několik ulic dál, jak odpočívá u zdi čtvercového baráčku z betonu, dveře, dvě malá okna, několik slepic, kohout, pět dětí, mezi nimi to děvčátko, ten muž, žena, zahalená v červeném a moje sestřenice. Takže muž, kterého jsem viděl v akci, byl pan Hebun.

DCERA *(do publika)* Můj bratranec dorazil chvilku po návratu pána domu. Nepočítal s tím, co mu Hebun řekl: „Vaše žena mi o vás vyprávěla.“

BRATRANEC Moje žena?

DCERA Ano, já.

BRATRANEC *(bratrance)* Aha... ano, moje žena.

(Do publika.) Nevím, proč jim řekla, že je „moje žena“ místo „moje sestřenice“. Určitě měla nějaký důvod. Pověděla jim o mé práci. On už stačil říct, že není bratranec Abdela Haniho. Ale pozval nás, abychom s rodinou povečeřeli. Váhal jsem. Měl jsem představu, kde nakupuje. To spíš já bych se s ním měl rozdělit o to, co mám, a ne ještě zhoršovat jeho hlad kvůli tomu, aby nás jeden večer poctil. Naléhal. Ano, rádi si dáme čaj. Dali jsme si čaj. Dlouhou dobu jsme pili čaj, za tu dlouhou dobu jsme prohodili jen pár slov. Moc toho nenamluvil. Nakonec mi položil otázku, které jsem se už chvilku obával.

– Co chcete?

– ...

– Nemám tu čest být Hebunem, kterého hledáte, ale kdybych vám mohl pomoci...

Jak mu mám vykládat o svém pátrání po nějakém jazyce, když on zahání hlad svých blízkých smetanou z popelnic?

Jak mu mám říct, že se mi hlavou honí slova Sonyho Labou Tansi: „Stačí, aby hladových bylo tolik, že se nedají spočítat, aby měli právo sníst ty, kteří jedí.“

Měl bych zavolat Johnnyho Kokoroka, brzy mi dojdou peníze...

*

OTEC

Co vám mám povídat? Jo, byly to těžké dny. Je to pět dní, co odjeli a ani zprávička. A brzy po jejich odjezdu postihla celé tělo mé ženy nemoc, a každý den trpěla větší bolestí. Ne, volat lékaře nepřicházelo v úvahu, ještě se nic nevyřešilo, dokud moje dcera byla... Proč mi nezavolala, aby mi řekla...? Měl jsem nervy napnuté k prasknutí.

– Ááááááááá! Ach! Ach! Ach! Ach! Ach!

Moje žena už tři dny naříkala. Otekla jí noha. Po třech dnech nebylo možné se jí dotknout, aby neřvala bolestí. Takhle to nešlo. Sousedí, chápete? Kvůli tomu křiku nakonec začali natahovat uši, kulit oči a rozvazovat pusy. Nechtěl jsem, aby se nějaký zlý jazyk pletl do záležitostí mé rodiny, chápete? Takže jsem se její nohy už nedotýkal. Ale ona křičela jen tak, aniž bych se jí dotknul... a sousedi, chápete? Tak jsem jí zacpal pusy, aby nám její křik nepřinesl ostudu. A pak ten zápach. Puch, co se na ni lepil, a pak ulpěl na všech věcech v pokoji, v domě, na všem, na mně.

Nakoupil jsem v drogerii parfém, samozřejmě že ne v naší čtvrti, chápete...? Ale zápach sílil, pohlcoval parfém. Yves Saint Laurent, Christian Dior, Kenzo, Hugo Boss, Chanel, nebylo to nic platné. Udržoval jsem ten puch zavřený za okny. Nechápal jsem, proč mi dcera nevolá. Nemohl jsem svou ženu poslat do nemocnice, protože jsem nevěděl, chápete... Přijala už má dcera svého bratrance ve svém lůně?

*

BRATRANEC   Ano, haló? Johnny? Johnny Kokoroko? ... Ano? ... Á, Johnny! Jistě, pracuju! ... Jo, pošlu ti fotky, krásný... Jo! Dá se tu postavit obrovský zábavní park. ... Jo, v sousedství toho nejstaršího a největšího archeologického naleziště... Ano... kulturní turistika, to je ono... Ne, o jméně jsem zatím nepřemýšlel. ... Á, ty jsi o tom přemýšlel! ... Kokorokoland! Jo, to je velice originální! Jo, jasně, děsně originální. S povolením žádný problém, ale bude to chtít nějaký bakšiš. ... Co možná nejdřív, ano. ... Převodem, skvělé.

Koupil jsem si noviny, blablalabla.

Musím zavolat strýčkovi. Sestřenici je čím dál tím hůř, ale o doktorovi nechce ani slyšet. Dneska večer zavolám. Ještě jsem nevyčmuchal bratrance Abdela Haniho. Není to snadné, když jsem sám, bez sestřenice. Zůstala v hotelu. Ptám se. Nepřestávám se vyptávat.

– Pane!

Leknu se. Nějaký muž mě chytá za paži a táhne mě stranou davu. Nechám se odtáhnout, nevypadá, že by mi chtěl ublížit. Ptá se mě...

– Můžu vám pomoci. Můžu vám pomoci se vším, co chcete. Mám vynikající starožitnosti se zárukou a povolením na vývoz ze země. Slovo na to, mně můžete věřit, zákazníkovi nikdy nelžu!

– Někoho hledám.

– Aha! Nějaký starý král, princ, mám krásnou sošku princezny, znáte tu, co se zamilovala do pasáčka...

– Hledám někoho, kdo žije.

– Zním i živé. Tarik vám sežene všechno, co hledáte, živé i mrtvé. Tarik je moje jméno.

– Proč ne. Hebun. Mluví jazykem mina. Bratranec Abdela Hani...

– Ale toho znám. Pojd'te za mnou!

– Ehm, jste si jist?

– Pojd'te za mnou.

Jdu za ním. Procházíme úzkými uličkami. Vůbec nic nepoznávám. Jestli chtěl, abych se ztratil, povedlo se.

– Jste turista?

– Ne tak docela. Jsem spisovatel.

– Američan?

– Ne.

– Když je Američan turista, tak je to prima. Ale ne voják, prezident nebo špion. Nebojte se, tady mají Američany rádi, když jsou turisti. Takže vy nejste Američan turista?

– Ne, jsem Tožan spisovatel.

– Á, spisovatel! Mám přítele, který je velký spisovatel, píše ze života. – Počkejte, vzpomenu si na jeho jméno... Ach, ta jména! Víte, přicházejí a odcházejí, ale já si vzpomenu. Spisovatel, to je něco. – Spisovatel je kultivovaný, ne?

– Prosím?

– Inteligentní, vzdělaný a tak. Abyste mohl psát, musíte to mít v hlavě srovnané, co?

– Ano, myslím.

– Přesně to říkám synovi. Buď spisovatelem, synu, a budeš kultivovaný. Vysvětluju synovi: spisovatel je někdo, kdo používá peníze k tomu, aby měl plnou hlavu a prázdné břicho. Není to krása? ... Říkám mu, spisovatel, to je znalec, má oko a nakupuje, dělá dobrý obchod pro ducha! To není hloupé, co?! Například tahle soška, spisovatel na první pohled pozná, že je ze čtvrtého století před Kristem, a i když stojí čtyři sta dolarů, klidně ji koupí! Čtvrté století! Jsem si jist, že jste to poznal! Takže ji koupíte? Udělám vám cenu! ... Ne? ... I když nemáte moc, dám vám ji skoro zadarmo, že jste to vy. Jedinečná příležitost. Utrhne mi to srdce, když o ni přijdu! Ale Bůh je veliký, vaše srdce promluvilo k mému.

– Ne, díky. Je to ještě daleko?

– O čem píšete? O starých civilizacích?

– Ne.

– Ne?

– Zabývám se mrtvými jazyky.

– Mrtvými jazyky? A to někoho zajímá, tenhle byznys? Přijdete na buben. Mrtvé jazyky! Jste spisovatel nebo funebrák? Chtějí jazyky umřít? Nechte je umřít! Dokonce i Ježíš Kristus řekl:

„Nechte mrtvé pohřbít své mrtvé.“ Staré civilizace! To je teď kšeft, co kvete. Tahle stará historie, to je moje! Jestli chcete, udělám vám cenu, skoro za hubičku, co vám budu vyprávět!

– Ne, díky. Je to ještě daleko?

– Už tam skoro jsme.

Dobře mě zpracovával, hned zprava, hned zleva. Nakonec jsme došli do rozvalin starověkého města.

Téměř nedotčený obrovský amfiteátr! Chrám, směsice kulturních epoch, jejich paměť tak, jak se tu střídaly. Trochu stranou nádherné hrobky, které odolaly času. A to je jen viditelná část. Pod mýma nohama bylo velké město, pokryté prachem a pískem staletí. Udělal jsem fotky. Budu je muset poslat Johnnymu Kokorokovi, abych z něj vyrazil něco peněz. Je to šílenec. Postavit disneyland, s hotely, vláčky a atrakcemi do té výjimečné

památky, tahle šílená idea mu zachvátila mozek. Zapomněl jsem na svého náhodného průvodce.

– Je to pěkné, co? Nádhera, říkal jsem vám to! Mají to i v Iráku, ale tam se střílí a už tam nic nezbude. Jen poušť. Tohle je třeba napsat. Jazyky vymírají, co byste chtěl? Život, smrt, na to se kašle. Ale ty nádherné stopy starých civilizací!

– Nejsem turista.

– To nevadí, nikdo není dokonalý. Já vám říkám: turisti nepřijíždějí kvůli jazykům! Tohle musíte napsat svým čtenářům! Pokud se dozvědí, že se rozvaliny mění v prach, budou křičet na své vlády. Ale věřte mi, nestojí za námahu plýtvat silami psaním o jazycích, které vymírají, nebo o lidech, kteří umírají zasažení bombami. Turisti jsou zvyklí vidět zdejší lidi umírat. To jen zabírá stránky v novinách. Na jejich životě to nic nemění. Ale památky, řekněte jim, že bomby ničí památky. A budete mít bestseller!

– Nevím.

– Vy nejste žádný obchodník, to je vidět. Jinak byste ode mě koupil tuhle krásnou sošku. To je obchod, víte? No tak? Víte jistě, že nebudete litovat?

– Ne, ne!

– Jak myslíte. Takže já půjdu.

– Díky za všechno. Pokusím se trefit zpátky sám.

– Jestli se vrátíte sám, tak to bude za poloviční cenu.

– Za poloviční cenu?

– Prohlídka.

– Jaká prohlídka? Nic jsem po vás nechtěl.

– Ale udělal jste si fotky a já jsem vám poskytl výklad. Já jsem obchodník. Vy možná ne, ale já ano.

Nakonec jsem mu nechal něco ze své nepříliš hluboké kapsy. Večer pošlu ty fotky Johnnymu Kokorokovi.

*

To jsem pěkně pokročil. Ocitl jsem se bez prostředků uprostřed rozvalin a bez sebemenší stopy po Hebunovi. Pitomý průvodce... Sám jsem pitomec: co tady dělám?

DCERA

Ten večer se vrátil hodně pozdě. Ano, když byl pryč, zavolala jsem otci.

– Ne, otče, ještě neporušil mou nahotu.

– Můj ty Bože, je snad impotentní?

– Nevím, nemyslím. Neměla jsem zatím...

– Cože? Nebyla jsi s ním v posteli?

– Ne, otče.

– Čekáš na příchod proroka, dcero?

– Otče, já...

– Dcero, otvíráš svou zahradu, když nemáš, a když je to třeba, zavíráš ji. Otevři svou zahradu, dcero, pro čest rodiny.

– Nevím, jak to udělat, otče.

– Nejméně jednou už jsi to udělala a naučila ses to úplně sama, bez pomoci svého otce, jestli se nemýlím. Tvá matka je nemocná, dcero. Nemoc jí nafoukla nohu a stravuje jí tvář, zbavila ji chuti, napumpovala jí tělo svými šťávami, sužuje ji bolestmi od hlavy až k patě... Nemoc postihla tvou matku, je k nepoznání, má dcero. Musela najednou spolknout celou dlouhou řadu nestravitelných let. Má nemoc, která páchne a zápach dusí všechno v domě, snažím se, aby závan větru nezanesl tu hanbu k sousedům i přes litry parfémů, které jsem na to obětoval. A byly to značkové parfémy, dcero. Hotová Gé osmička mezi parfémy, ale ten zápach je d'ábelský!

Dcero, tvá matka celý den řve a páchne. A ty za celou tu dobu nedostaneš ani nápad, jak to zařídit! Čas se mi tu vleče jako šnek a moje dcera si hraje na neviňátko! Pověz mi, v jakém hotelu bydlíte, dcero. Tvůj bratr odjel z domu a vydal se vás hledat. Dnes večer mi bude volat, řekni mi, kde bydlíte. Přijde za tebou, aby ti propůjčil trochu rozumu. Musíš to dokončit.

Strach mi sevřel nitro. Víte, můj bratr není násilník. Ale má tvrdou a necitelnou duši. Váží si mě, to ano. A často to říká. Věřím tomu. Ale pochopte: tahle situace a hlas mého otce... Příliš rychle. To dítě v mém břiše, příliš rychle; můj bratranec, příliš rychle; hlas mého otce, který mi nařizuje, příliš rychle; můj bratr, který přijíždí, příliš rychle; dny ubíhají příliš rychle. Existují případy bratrů, kteří prolíjí krev svých sester, aby zachránili pošramocenou čest, případy zabitých milenců, aby byla vzkříšena čest, skomírající vinou sestřiny touhy po lásce. Takže jsem se bála o sebe, o svého bratrance. Můj bratr není krutý, říká to, já tomu

věřím. Přesto mě zalil studený pot při pomyšlení na jeho příjezd. Jak o tom všem říct bratranci, jaká vybrat slova a říct mu, že musíme odjet dřív, než sem přijede můj bratr se svými obavami?

Tu noc, když se vrátil, nespál ve svém pokoji. Ne, složil svou celodenní únavu s pachem araku do mé postele. Ano, něco se stalo. Ale nic takového, co vás hned napadá. Dlouho jsme mluvili. On začal:

– Řekni mi, co hledám.

– Nevím. To ty sis lehl do mé postele, takže jsi to ty, kdo ví, co hledá.

– Ne, mluvil jsem o hledání v hlubším slova smyslu...

– Hlubším?

– No, možná širším. Tak přestaň se smát, víš, jak to myslím.

– A co hledáš?

– „Říká se, že jeden muž stál na prstu u nohy. Na palci. Říká se, že ten muž pořád stojí na palci a nepočítá dny ani hodiny a nepočítá roční období. A neuvědomuje si, že bojuje s ročními dobami. A neuvědomuje si, že stárne.“

– To zní krásně a osaměle. To je od tebe?

– Ne. Od Kossiho Efoui, jednoho spisovatele z Toga. Napadá mě, že jsem ten muž. Napadá mě to od chvíle, co jsem tady. Říká se, že každých čtrnáct dní zmizí jeden jazyk.

– Říká se, že jeden muž vzal svůj palec u nohy a naložil si ho na záda. Udělal se mu hrb. Muž vzal hrb a vydal se na cestu, vzal roční období, vzal čas, vzal zemi. A hledá v zemi svého otce. Ale co hledá? Chce zachránit jazyk, objevit ho, popsat, zařadit? Kolik v jeho srdci váží jeden jazyk mezi tolika dalšími v zemi jeho otce? Co hledá?

– Hledám... Dneska večer jsem se seznámil s jedním mužem z Pobřeží slonoviny. Díky barvě kůže. Je to hloupé, spřátelit se díky barvě kůže „Nejsi zdejší, to se pozná,“ řekl mi, když se sedl ke stejnému stolu jako já, naproti mně a mé láhvi araku.

(*K muži z Pobřeží slonoviny.*) Můj otec odsud pochází.

MUŽ Míšenec?

BRATRANEC Míšenec.

MUŽ Všichni jsme míšenci. Já jsem z Pobřeží slonoviny. Pro zdejší lidi Súdánec. Z Afriky znají nejlíp súdánské uprchlíky. Dají to

člověku pocítit hned na letišti. „Pobřeží slonoviny... Pobřeží slonoviny? – Súdán!“

BRATRANEC „Togo... Togo? – Súdán! Jižní Afrika?“

(*Smích.*)

MUŽ Svět se prý stal planetární vesnicí. Planetárním pupkem, jo! Afrika a Orient. Tak blízké a tak vzdálené. Jsem student. Vlastně studuju obchod, nebo něco na ten způsob. Ale nejdřív absolvuju religionistiku. Pak budu dělat obchod. Tak rozhodla univerzita. A ty?

BRATRANEC Spisovatel.

MUŽ A přijel jsi psát sem?

BRATRANEC Ne, pátrám.

MUŽ Pojd', ukážu ti něco.

BRATRANEC Co?

MUŽ Můžu promrhat trochu času. Vezmu tě do čtvrti, kde jsem našel útočiště.

BRATRANEC Ukážeš mi svůj každodenní život?

MUŽ Všední život neviditelného muže. Ten neviditelný muž jsem já. Pozor, neviditelná menšina v celé nádheře! (*Smích.*)

BRATRANEC Už jsme tady?

MUŽ Tohle je moje čtvrť. Tedy nic mi tu nepatří. Kdyby se tě ptali, odkud jsi přijel, řekni z Paříže. Chápeš, stačí, že já jsem přijel z Afriky. Afrika tu fakt není v módě. Ještě tak kdybys byl fotbalista, to by mohlo projít. Ale spisovatel, na to je lepší Paříž. Chápeš?

BRATRANEC Možná nevím, co hledám, ale vím, odkud přicházím.

MUŽ Udělej to pro mě, ať se trochu zviditelním, můj spisovateli z Paříže. Podívej na tuhle restauraci.

BRATRANEC No, jistě, zajímavá architektura!

MUŽ Pracoval jsem tam jako toaletář. To na záchodcích podáváš zákazníkům hajzlpapír a doufáš, že ti ukápnou nějaká mince. Pak ze mě byl číšník. Servíroval jsem. Můžu ti říct, že jsem fakt sloužil; holka pro všechno. Promiň, architektury jsem si při tom nevšiml.

BRATRANEC (*sestřenicí*) Já a ta moje nevymáchaná huba. Zase jedna promeškaná příležitost, abych ji držel.

MUŽ U nás na Pobřeží slonoviny vládnu pyromani. A tady nemůžu mít ani ženu, ani rodinu, ani budoucnost. Jako cizinec jsem skřípnutý v čase. Tak mi dovol, abych tě tu prováděl a napařoval se, že můj přítel je spisovatel z Paříže. Dám ti svůj příběh. Můžeš ho vydat. Chceš můj příběh? Možná sis našel jiný. Co hledáš?

(Ticho.)

DCERA Co hledáš?

BRATRANEC *(sestřenici)* „Nech to být,“ odpověděl jsem mu, ale on naléhal. Tak jsem mu řekl o svém pátrání po jazyce, který schází na úbytě. Možná prý zná jednu dívku, která jím mluví. Zítra ji za mnou přivede. Zítra je poslední příležitost.

DCERA Nazítří přijel můj bratr. Krátce před tím, než se vrátil bratranec. Ne, můj bratr nebyl zlý. Není zlý, protože to řekl a já mu věřím. Ano, nakonec jsem svému bratrovi všechno řekla: o bratranci v mé posteli minulou noc, ale nic z toho, co se děje mezi mužem a ženou v posteli. Taky jsem mu pověděla o araku, a o jeho nejistotě, a že to bylo nové, že předtím se bratranec nikdy neopil a že bude lepší to všechno zarazit: chudák, za nic nemůže. Oči mého bratra zahořely radostí. „Arak, to je řešení“ a vysvětlil mi, že můj opilý bratranec si určitě nepamatuje vůbec nic z toho, co dělal večer. Určitě, když byl opilý. Takže se mu snadno může říct, že do mě vstoupil, i když si na to nepamatuje. Řekla jsem svému bratrovi: Od operace, při které ze mě doktor znovu udělal pannu, nikdo mou panenskou blánu znovu neprotrhl. Takže opilý nebo ne, nemůžeme mu dát zbaštit tuhle historku. Ale pro mého bratra to nebyl žádný problém. „Všechno co se zavře, se zase dá otevřít,“ a protože jsem to nedokázala sama, pomohl mi umazat prostěradlo od krve. Strčil ho pak bratranci pod nos, jakmile se vrátil. A nabulíkoval mu celou tu historku. Podívala jsem se na své břicho. Ona nebo on tam uvnitř za nic nemohli, stejně jako můj bratranec. Bratranec se na mě podíval a viděl moje břicho. Myslím, že všechno pochopil. Ale neprotestoval: „Ano, vezmu si ji za ženu.“ Naprosto samozřejmě ano.

*

BRATRANEC Druhý den jsem si koupil noviny, blablalblabla a setkal se se svým přítelem z Pobřeží slonoviny. Došli jsem na křižovatku. Rozhlížel se po taxíku. Nějak se mi to nezdálo. Povídá:

- MUŽ Ukážu ti další neviditelný svět. Měj otevřené oči. Taxi? Ano, vedu vám zákazníka. – Yalla!
- BRATRANEC Jedeme taxíkem přes půl hodiny. (*K Muži.*) Kam jdeme? (*Do publika.*) Vyjeli jsme ven z města. Konečně taxík zastavil před nějakým obskurním domem. Můj přítel strčil řidiči svazek bankovek a řekl mu: Domluveno, pět minut pro mě, ale pro něj půlhodina.“ Co to má za lubem?
- MUŽ Půjdeš s děvčetem, co mluví tím jazykem. Teda, myslím. Jazyk mina, je to tak? Máš půl hodiny. Je mi líto, je to jediná její adresa, kterou znám. Ale pozor, tady to neexistuje! No ano... už jsem zaplatil, nic jim nebudeš dávat. Ani mužům, ani té holce.
- BRATRANEC Tři údery na dveře vily, otvírá mi muž. Salon, tři muži, pět mladoučkových dívek v rozpuku se zmalovanými kukadly. Můj přítel hovoří s jednou dívkou, ona na mne kývne, vstupují do pokoje, jsem uvnitř. Zavřené dveře, otevřený úsměv. Doráží na mě:
- Habibi , láska moje.
  - Habibi, dej mi dva tisíce.
  - Dva tisíce. Přítel už zaplatil a já tu v žádném případě nejsem kvůli tomu.
  - Dva tisíce, habibi, dej mi je.
  - Myslím, že si nerozumíme.
  - Dej dva tisíce a budeme si rozumět. Tvůj přítel zaplatil, ale ti muži nám dávají málo.
  - Tady máš dva tisíce.
  - Díky, habibi. Teď jsem tvá věc. Dělej!
  - Mluvíš jazykem mina?
  - Pro koho pracuješ? Proč mě vyslycháš? Jsi novinář? Zavolám je.
  - Jsem spisovatel. Ne, neotvírej dveře. Nejsem tu, abych ti působil nepříjemnosti. Pátrám po jazyce mina. Mluvíš tím jazykem?
  - Ty vyděláváš peníze tak, že pátráš po nějakém jazyce?
  - Ne, tedy ano, ale...
  - Poslyš, jestli se stydíš, že je to poprvé, jestli ti hanba svírá srdce, nevykládej mi nesmysly. Za ty dva roky už jsem viděla všechno.
  - Jsou to dva roky... co tu pracuješ?

– Tady nejde o práci. Prostě „nemůžu jinak“. Nemám manžela. A už ho nemůžu mít. Jednoho jsem měla. Zapudil mě. Nechal si mou dceru. Muži nechtějí ženu, která posloužila jinde. Možná ne všichni. Ale pro mě je to dané. V každém případě se to mužům hodí, že existují ženy jako jsme my, které uspokojí jejich touhu a své budoucí manželky si šetří. Ne, nemluvím jazykem mina. Jen málo lidí jím mluví. Ale mluvím jazykem binki. Jestli potřebujete někoho, kdo mluví binki... jestli můžu pracovat jinde než tady... Máte dobré srdce, odved'te mě. Řekněte mi, kde vás najdu a já nenápadně přijdu...

– Je mi líto, já... nejsem sám.

Hořkost v taxíku při návratu do města. Hořký čas. Hořká úzkost mé sestřenice. Myslel jsem na tu dívku ve vile: „Muži nechtějí ženy, které posloužily jinde.“ Takže jsem řekl ano svému bratranci a jeho historce. Přijel jsem vystopovat jazyk, našel jsem ženu a dítě.

DCERA

Je pravda, že bychom měli odjet společně. Vrátit se k otci. Ale promluvila jsem s bratrem. Ať odjede a nám ať dá čas na návrat. Bratr se vydal na zpáteční cestu. Pak jsem počkala, až se bratranec vydá sám do města a odjela jsem i já. Nechala jsem mu dopis.

Drahý bratranče,

řikají, že jakási žena nosila svůj hrb. Říkají, že má ostnatý drát v hrdle. Že se podobá zdejšími mladými. Že ve svém hrbu nosí svou budoucnost. Že se bojí ji porodit. Že její minulost je v tom ostnatém drátu v hrdle a budoucnost jí zahnívá v tom hrbu. Napiš svůj příběh o jazycích dřív, než zemřou. A jestli ti zůstane trochu místa, napiš po naší smrti i náš příběh.

Vrátila jsem se domů, všude odporný zápach po mé matce. Ale matka a otec jsou určitě v nemocnici, teď, když jim bratr řekl, že bratranec souhlasil. Zapálila jsem plyn. Řekla jsem si, že pro odchod je plyn méně bolestivý.

*

BRATRANEC

Koupil jsem si noviny, blablalblablal... a zpráva v černé kronice: požár v jedné čtvrti hlavního města. Zřejmě výbuch plynu. Muž, jeho manželka a těhotná dcera. Všichni mrtví.

Do hotelu mi volal bratranec. Řekl jsem mu o těch novinách. Věděl to. Řekl mi, že teď už nejsem svým slibem vázán.

KONEC

